

KÜLÖNFÉLÉK.

Túri Ferencz czímeres nemes levele 1658-ból.

Túri Ferencz czímeres nemes levelét közöljük alább, mint eddig ismeretlent, a mely nemrég került napfényre s jelenleg az Erdélyi Múzeum-Egylet tulajdonában van.

II. Rákóczy György adományozta ezt 1658. június hó 10-én Gyulafehérvárt az ifjú Turi Ferencznek, megnevesítvén őt általa, évenként át teljesített hűséges szolgálataiért, tanácsosainak, nevezetesen pedig nagybarcsai Barcsai Ákosnak, Hunyadmegye főispánjának, Lugos- és Karánsebes vidéke bánjának és erdélyi országgyűlési elnöknek ajánlatára. Ez a Túri család ismeretlen történetíróink előtt.

Nagy Iván Magyarország családaiiban ugyan négy Túri családot is említ, de ezek közül egyikkel sem rokon Turi Ferencz. Kőváry L.: Erdély nevezetesebb családaiiban, valamint Siebmacher: Wappenbuchjában sem találunk e Turiról semmit.

Az armalis szövegét fenn és két oldalt igen szép szegfűves virágdíszek körítik, míg homlokán a kifestett czímer ékeskedik, a mely a paizs kék mezejében kivont kardot tartó oroszlánt ábrázol, a paizs feletti sisakon arany koronából kiemelkedő féloroszlán látható szintén kivont karddal. A fejedelem neve aranybetűkkel ékesen ki van rajzolva. A szép czímeres levelet a család egyik sarjadékától vette meg e folyóirat szerkesztője s adományozta az Erdélyi Múzeum-Egylet kézírattárának.

Az oklevél szövege a következő:

Nos Georgius Rakoci, Dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Sicolorum comes etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod nos cum ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum, signantur autem generosi *Acatii Barczay de Nagy-Barczia*, consilarii nostri, comitatus Hunyadiensis comitis, districtuum Lugos et Karansebes bani supremi, ac in comitiis regni genera-

libus in persona nostra praesidentis, fidelis nobis sincere dilecti, singularem nobis propterea factam intersessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate fidelibusque servitiis strenui iuvenis *Francisci Turi*, quae ipse nobis annos non paucos, fideliter, et summa cum animi sui promptitudine exhibuit et impendit, ac imposterum quoque exhibiturum et impensurum speramus: eundem igitur *Franciscum Turi*, haeredesque et posteritates ipsius utriusque sexus universos, ex principalis potestatis nostrae plenitudine et benignitate e statu et conditione plebea ac ignobili, in qua natus est, eximendum ac in coetum et numerum verorum regni huius nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum nobilium annumerandum, aggregandum, cooptandum et adscribendum duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus per praesentes, decernentes expresse, ut a modo deinceps idem *Franciscus Turi*, ipsiusque haeredes et posteritates utriusque sexus universi pro veris et indubitatis nobilibus habeantur et reputentur. In signum autem huiusmodi verae et perfectae nobilitatis ipsius haec arma sive nobilitatis insignia: Scutum videlicet militare coelestini coloris, in cuius campo sive area leo integer, naturali suo colore depictus, ore hiante, lingua exerta et cauda sursum elavata, sere erigere, dextroque pede ensem evanginatum tenere conspicitur. Supra scutum galea militaris est posita, quam contegit diadema regium gemmis et unionibus eleganter ornatum, ex quo rursus leo dimidius, priori per omnia similis, umbilicotenus emergere visitur; ex cono vero galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hinc inde defluentes oras seu margines ipsius scuti pulcherrime ambiunt et exornant. Prout haec omnia in capite sive principio praesentium literarum nostrarum, docta manu, et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur, animo deliberato et ex certa scientia, liberalitateque nostra, praefato *Francisco Turi*, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis benigne dedimus, donavimus, et contulimus, annuentes et concedentes, ut ipse praescripta arma sive nobilitatis insignia more aliorum verorum et insignitorum nobilium, armis utentium ubique in praeludiis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis, et aliis quibuslibet exercitiis nobilitaribus et militaribus, necnon sigillis, vexillis, cortinis, velis, aulacis, annulis, domibus, sepulcris, tentoriis, generaliter vero quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae et sinceræ nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status, conditionis, dignitatis et praeeminentiae homines existant, insignitos dici, teneri, nominari et reputari volumus, omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri ac indubitati nobiles et militares regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum homines, quomodocunque de iure et consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui, et gaudere valeant atque possint. In cuius rei

memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas memorato *Francisco Turi*, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum in civitate nostra Alba Julia die decima sexta mensis anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo octavo.

Georgius Rakocy m. p.

Az armalis alsó behajtása közepén nagy függő viaszpecsét van, jobb oldalán pedig a következő kihirdetési záradék: Anno domini 1658. die 29. mensis Maji in congregatione dominorum regnicolarum trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum ex edicto suae Celsitudinis Principalis in civitatem Albam Juliam ad diem 22. dicti mensis Maji indicta praesentes literae armales publicatae et proclamatae sunt nemine contradicente etc.

Magister Georgius Lázár

celsissimi domini principis Transylvaniae
protonotarius mp.

A „Mátyás-album“. — Mátyás király szobrának közelgő leleplezése alkalmából Kolozsvár szab. kir. város emlékalbumot bocsát ki az Athenaeum kiadásában, melyet Márki Sándor dr. egyetemi tanár szerkesztett. Nemcsak maga a szerkesztő, hanem a köréje csoportosult munkatársak fényes névsora is mutatja, hogy az emlékkönyv, mint történeti mű is, egyike lesz irodalmunk legbecsesebb termékeinek, a kiadó társulat pedig kezesség a külső kiállításra nézve, mely kétségtelenül kiállja a versenyt a külföld e nemű termékeivel. Az emlékkönyvet koszorús írónk, *Jókai Mór* költeménye nyitja meg. Ezt követik a különböző cikkek, melyeknek egy része Mátyás korával, családjával, egyéniségével (Hegedüs Sándor, Kővári L., Karácsonyi János, Fraknói V.), majd Mátyással, mint hadvezérrel és politikussal foglalkozik (Kiss Lajos, Marczali H., gr. Andrassy Gy., gr. Kuún Géza, Jancsó B., Márki S., Vámbéry A., Áldásy A., Pór A.): Több essayben méltatást találunk Mátyásról, mint a képzőművészetek, a költészet s a tudomány barátjáról (Eugéne Müntz, Erdélyi Pál, Dézsi L., Békefi R., Cs. Papp József, Hegedüs István, Szilády Áron, Pasteiner Gy., Ferenczi Zoltán). Érdekes cikkekben találjuk kifejtve Mátyásnak a néphez való viszonyát s a népköltészetben való szereplését (Benedek E., Versényi Gy., Binder Jenő, Prém József), valamint az egykorú, vagy az öt követő kor írói egyik-másikának Mátyásról adott jellemzését (Zsilinszky M., Török István, Széchy K.). Bennünket kolozs-

váriakat két cikk érdekel közelebről: Pósta Béláé, ki az „Erdélyi Múzeum-egylet“ érem- és régiségtárában lévő Mátyáskori emlékeket ismerteti, s Szádeczky Lajosé, ki Mátyás szülőházáról ír, azzal a meglepő felfedezéssel, hogy a Mátyás király születési háza *nem* — mint eddig hitték — *a szász Kolb Istváné*, hanem *a magyar Méhffi Jakabé* volt akkor, midőn Mátyás abban született. — Szó van ezeken kívül az albumban Európa főbb rajzáról Mátyás korában, Laukó Alberttől, pénzügyeiről, Csánky Dezsőtől, Beatrix királynéről, Berzeviczy Alberttől, s a magyar nyelvről Mátyás idejében, Imre Sándortól.

Az emlékkönyv czélatát, szellemét azonban legjobban a Márki Sándor tollából származó „*Előszó*“ból lehet megismernünk, melynek egész terjedelmében való közlése épen azért nem lesz felesleges:

„Mátyás király megválasztásakor Szilágyi Mihály kormányzó figyelmeztette a kolozsváriakat, hogy másoknál inkább nevezhetik a királyt magukénak, mert ott született, házi isteneik oltalma alatt növekedett, ott serdült fel. Nyissák meg tehát a közvégség forrásait, örvendjenek, vígadjanak, ujjongjanak és adjanak hálát a jóságos nagy Istennek, hogy az országnak azt a részét így fölmagasztalta s hogy a magyar nemzetre ilyen dísz és üdvösséget árasztott.

Ötödfél század múlva (1895. szeptember 22-én) I. Ferencz József király Kolozsvár városában örömmel hallotta a dicső emlékü elődje iránt tápált nemzeti kegyelet nyilvánítását s most ő figyelmeztette a kolozsváriakat, hogy ez a kegyelet tartja ébren igazságos és hazafias érzelmeiket.

Hazánk ezeresztendős fennállásának ünnepén (1896. május 17-én) hazafias és hálás kegyelete jeléül a város valóban elhatározta, hogy helyreállíttatja azt a házat, melyben legnagyobb fia született, s hogy szeptember 30-án országos ünnepséggel teszi le az alapkövet lovag-szobrához, melynek nemzeti adakozás útján való fölállítását még 1882 július 21-én elhatározta.

Mindakét határozat teljesült. S a nemzet és Király akaratából állani fog rövid idő múlva az a hatalmas szobor, mely Mátyás egyéniségében egyúttal a magyar állam eszméjét dicsőíti meg. Azt az eszmét, mely ezredévéssé tette a hazát s melyet soha és senkisémm képviselt méltóbban. S abban a városban, melynek mint Isten kegyelméből szülővárosának hirnevét — 1469. február 3-án tett nyilatkozata szerint — Mátyás király tisztességben és becsületben növekedni s méltó érdemeit megjutalmazva látni óhajtja.

Mátyás király szülőháza és szobra a kegyeletnek helyhez kötött jelei lévén, a nemzet közérületének felbuzdítása végett a város elhatározta, hogy tudományos és irodalmi becsű díszmunkával is hódol nagy fiának, ki maga mondotta, hogy szabad idejét folytonos háború

közt sem gyönyör és enyhülés nélkül szenteli az irodalomnak. A magyar írók a francia Müntzcel s a magyar művészek az angol Walter Crane-nel együtt lelkesedve működtek közre, hogy ez a könyv méltó legyen a renaissance egyik legnagyobb alakjának emlékéhez. Tanulmányaik, melyek oly sok oldalról világítják meg Mátyás király történelmi jelentőségét, kétségkívül lendületet adnak a magyar essai-irodalomnak és friss koszorúik, mesterök, Zrinyi Miklós hervadhatatlan koszorújával együtt növelik Mátyás király babérjait.

A nemzet tehát fogadja kedvesen és forgassa gyakran ezt a könyvet, melyet Kolozsvár sz. kir. város és az Athenaeum irodalmi és könyvkiadó társaság — a hogy Mátyás király írta Pomponius Lactus művéről — „díszesen kinyomatott s helyi ajándék gyanánt felajánl.”

Az emlékkönyv ára 20 korona.

L. I.

A magyar jakobinusok. „Les Jakobins Hongrois. Par. M. Márki Sándor Macon Protat Frères Imprimeurs 1901.” ezímen megjelent Márki Sándor egy. tanár az 1900. évi párisi nemzetközi történelmi congressuson tartott felolvasása, melyben felhívja a francziák figyelmét a nagy forradalom eszméinek magyarországi bajnokaira, majd a kérdés irodalmának felemlítése után rátér Martinovics és társai működése, eszméik, törekvéseik vázolására; élénk képet nyújt arról a hatásról is, melyet az utókorra, nevezetesen az 1848-iki ifjuságra gyakoroltak, mely a jakobinus írók hamvait a tervezett Pantheonba kívánta elhelyezni.

Jakab Elek síremléke — melyet a székelyek története pályadíj-alapjának bizottsága állított Jakab Eleknek a kolozsvári temetőbe Budapestről átszállított hamvai fölé — elkészült. A síremléket szept. 21-én leplezik le. A bizottság megbízásából Szádeczky Lajos tartja a díszbeszédet, kit a M. Tud. Akadémia is megbízott képviselővel és nevében koszorú letevással.

Az Erdélyi Múzeum-Egylet.

Az E. M. E. ig. válaszmánya f. hó 4-én tartotta a szünidő után első ig. vál. ülést, melyen a folyóügyek intéztettek el. Gr. Esterházy Kálmán elnök jelentette, hogy az orvosok és természettudósok Bártfán tartott vándorgyűlése az E. M. E. meghívására elhatározta, hogy legközelebbi vándorgyűlését 1903. nyarán Kolozsvárt fogja megtartani.

Kovács Ede másfélezer korona értékű érmekeket és régiségeket adományozván az egyletnek, az alapszabály értelmében igazgató taggá választott.